

ONDERZOEK NATUURWETGEVING

Quick Scan flora & fauna herontwikkeling AVRO-studio te Hilversum

Moordrecht, 27 maart 2019
in opdracht van KAAder stadsadvies

Nader onderzoek in het kader van de natuurwetgeving
t.b.v. sloop deel van AVRO-studio, samen met
kap en nieuwbouw t.b.v. herontwikkeling

foto voorpagina: vogelvlucht-luchtfoto

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage onder verantwoordelijkheid van:
drs. John Mulder, veldverkenning en habitatbeoordeling
ing. Jan Oosterbaan, eindrapportage en advies

INHOUDSOPGAVE

pagina

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	6
1.3 Onderzoeksplan	10
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten	13
2.2 Zoogdieren	13
2.3 Broedvogels.....	15
2.4 Amfibieën en reptielen	16
2.5 Vissen.....	17
2.6 Ongewervelde soorten.....	17
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	18
3 LOCATIEONDERZOEK	
3.1 Toetsing vigerende regelgeving gebiedsbescherming.....	19
3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen	19
3.3 Noodzaak tot- en aanpak van nader veldonderzoek	22
4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES	24
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	26
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	28

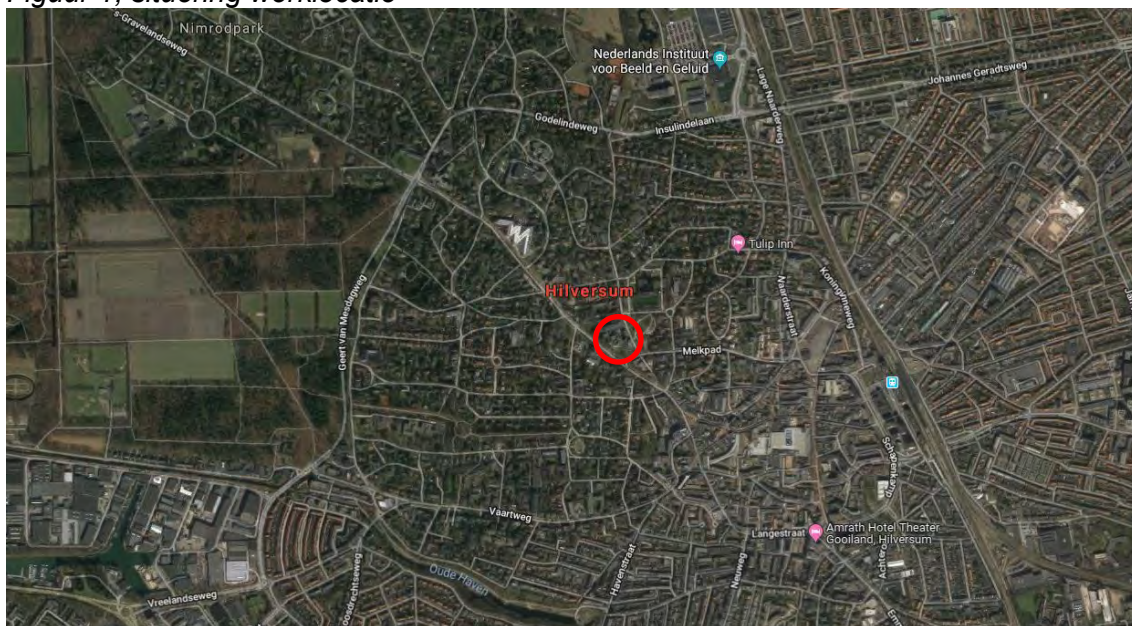
1 INLEIDING

1.1 Situering en ingreep

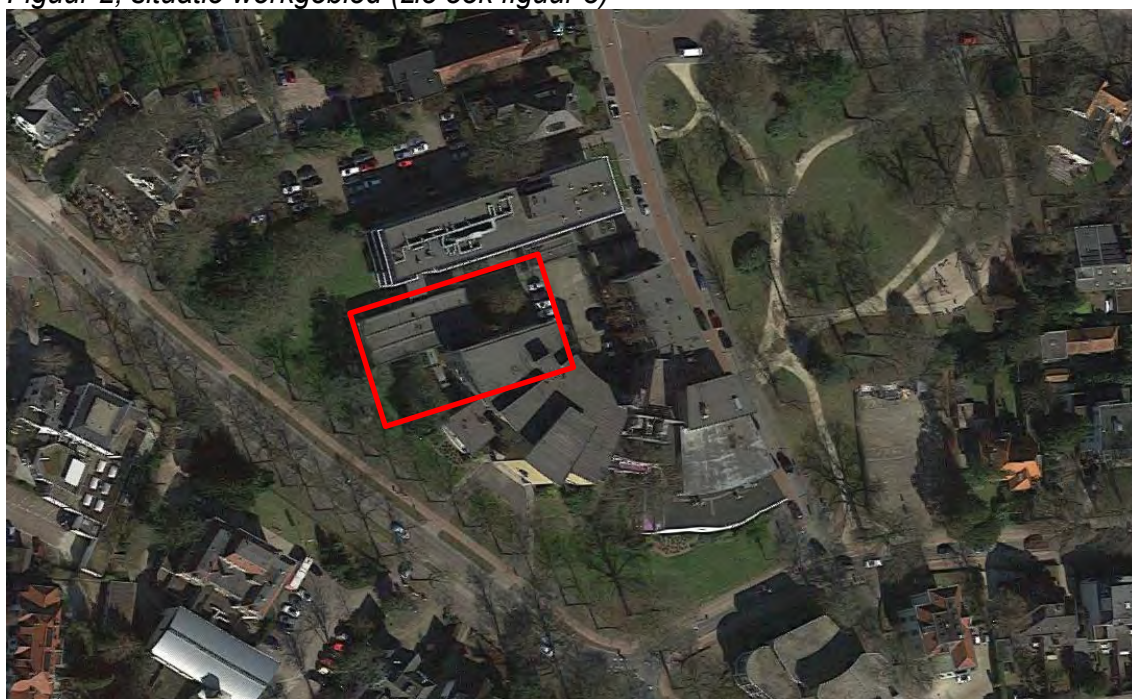
Situering plangebied

De werklocatie betreft een deel van de AVRO-studio op het perceel aan de 's-Gravelandseweg 52 te Hilversum.

Figuur 1, situering werklocatie

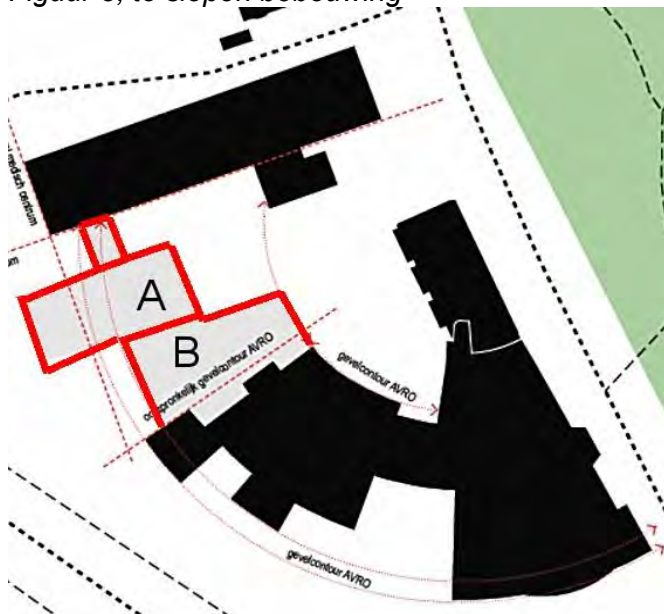

Figuur 2, situatie werkgebied (zie ook figuur 3)

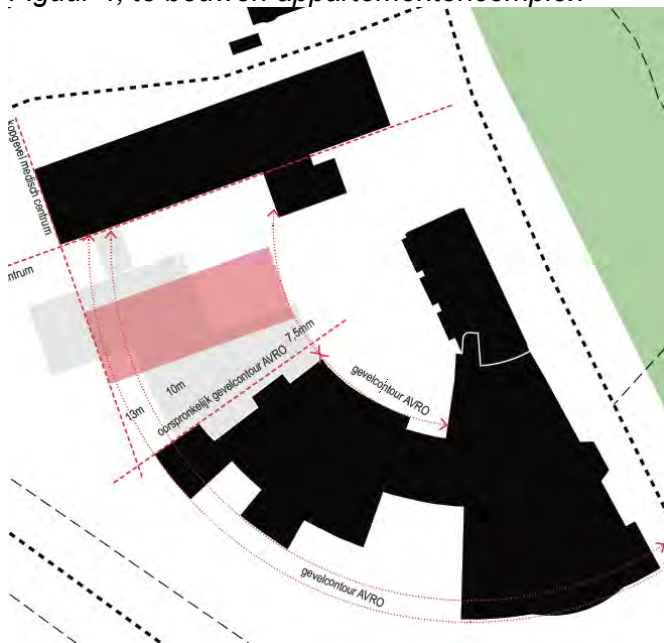
Figuur 3, te slopen bebouwing

Voorgenomen ingreep

De ruimtelijke ingreep omvat sloop van een deel van de bestaande bebouwing (figuur 3 A & B) en realisatie van een appartementencomplex (zie figuur 4).

Figuur 4, te bouwen appartementencomplex

Onderzoeksverplichting

De Wet Natuurbescherming (Wnb) en het provinciaal natuurbeleid verplichten een initiatiefnemer om bij ruimtelijke ingrepen de mogelijk aanwezige zwaarder beschermde planten en dieren en de effecten daarop door de werkzaamheden, nader te onderzoeken. Dit onderzoek moet leiden tot beoordeling van de eventueel te verwachten natuurschade welke vervolgens moet worden getoetst door het daartoe bevoegde provinciale gezag.

Op basis van het onderzoek gelden de volgende verplichtingen:

- * Bij eventuele aanwezigheid en kans op bedreiging of verstoring van ontheffingsplichtige soorten dient een ontheffing Wnb te worden aangevraagd (soortbescherming).
- * Indien de ingreep (een deel van) een habitat van een 'aangewezen soort' uit een Natura 2000-gebied aantast, dient (tevens) een vergunning Natura 2000 te worden aangevraagd (gebiedsbescherming).

In de onderhavige situatie kunnen kap en sloop schade toebrengen aan met name eventueel (zie verder hoofdstuk 2):

- vleermuisgebruik van te slopen bebouwing en een boom;
- aanwezige jaarrond beschermde nesten.

Beschermingskaders en wettelijk belangen

Met betrekking tot toetsing van mogelijke effecten op flora en fauna is in de Wnb onderscheid gemaakt in twee typen bescherming: 'gebiedsbescherming', hoofdstuk 2 Wnb, ('Natura 2000-gebieden') en 'soortbescherming' (hoofdstuk 3 Wnb, 'Soorten').

Met betrekking tot soorten zijn vervolgens drie beschermingsregiems onderscheiden: dat van de 'Vogelrichtlijn', van de 'Habitatrichtlijn' en van 'andere soorten' (zie ook 'wettelijke kaders' volgende bladzijde).

Bij eventuele aanvraag van ontheffing in het kader van soortbescherming is onder meer bepalend of er een wettelijk belang van toepassing is dat is opgenomen in het betreffende beschermingsregiem. Gezien de aard van het project betreft dat hier zoals aangegeven in de Bijlage van de Wnb (Ministerie van EZ 2016/ § 6.2.b) eventueel de volgende wettelijke belangen:

- * *'van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende reden van groot openbaar belang'* (voor soorten van de Habitatrichtlijn of Vogelrichtlijn)
- * *'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden'* (voor 'andere soorten').

In beginsel wordt onder het belang *'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'* géén ontheffing afgegeven voor soorten van de Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn, behalve indien de ecologische functionaliteit van de soort daarmee *geheel niet* wordt aangetast, bijvoorbeeld door het nemen van maatregelen (zie verder 'ontheffingsplicht' blz. 8).

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Deze rapportage omvat een bureaustudie met een veldverkenning met habitatbeoordeling, vooralsnog zonder nader veldonderzoek. Daarmee wordt de ingreep getoetst aan de regelgeving met betrekking tot soort- en gebiedsbescherming.

Het onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op noodzaak tot ontheffing van verbodsbepalingen van de Wnb?
- Is er naar verwachting een vergunning op grond van gebiedsbescherming nodig (Natura 2000 en/of het Natuurnetwerk Nederland/ NNN) ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit de Wnb en het NNN ?

Deze rapportage vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving.

Hiermee wordt onderbouwd met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden, van welke soorten effecten kunnen worden *uitgesloten* omdat ze er niet worden verwacht en/of welke soorten er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt.

Het uitsluiten van gebruik door (of schade aan) de betreffende soorten 'op voorhand' vergt een gedegen, controleerbare onderbouwing.

Wettelijke kaders en beschermingsregiems

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' (Wnb) en 'gebiedsbescherming' (Wnb en het NNN).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Wnb onderscheid is gemaakt in beschermingsregiems m.b.t. 'soorten van de Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'soorten van de Habitatrichtlijn' (Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Wnb § 3.3).

Gebiedsbescherming is gericht op de specifieke habitat waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen, thans aangeduid met 'Natura 2000' dan wel gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS).

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, zowel binnen als buiten beschermde gebieden.

Soortbescherming

De natuurwetgeving is in eerste lijn gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren *'in welke situatie dan ook'*.

Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Natura 2000-gebieden, wordt bij dit natuuronderzoek primair aangehaakt op de soortbescherming.

Deze biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade'.

Binnen het beschermingskader wordt onderscheid gemaakt tussen:

- het type ingreep ('bestendig beheer' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting');
- planten en dieren uit verschillende beschermingsregiems (zie boven);
- een aantal 'wettelijke belangen' (zie vorige bladzijde).

Beschermingsregiems en ontheffingsnoodzaak

De drie beschermingsregiems, 'Vogelrichtlijn', 'Habitatrichtlijn' en 'andere soorten', omvatten alle 'zwaarder beschermde soorten'.

- * De Vogelrichtlijn is van toepassing op alle inheemse vogels: bedreiging van vogels of verstoring van broedende vogels vergt in beginsel een ontheffing, waarbij het nest slechts tijdens het broedgebruik is beschermd, met uitzondering van een categorie 'jaarrond beschermde nesten' waarvan het nest, al of niet in gebruik, het gehele jaar rond beschermd is en bij bedreiging ontheffing vereist.
- * De Habitatrichtlijn is van toepassing op een in Bijlage IV opgenomen lijst met soorten zoogdieren, reptielen, amfibieën, dagvlinders, libellen, vissen, vaatplanten, kevers en 'overige ongewervelden' (weekdieren). Voor deze soorten is bij verstoring of bedreiging, te allen tijde een ontheffing vereist.
- * De categorie 'andere soorten' zoals opgenomen in de Bijlage van de Wnb omvat lijsten met soorten zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten waarvan door de afzonderlijke provincies wordt bepaald welke soorten

in aanmerking komen voor een vrijstelling dan wel welke soorten bij verstoring of bedreiging eveneens aanvraag van ontheffing vergen.

Provinciale vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen

Met betrekking tot de lijsten 'andere soorten' is er in de Wnb met betrekking tot kleine zoogdieren en amfibieën in de provincie Noord-Holland ten opzichte van de Ffw een wijziging opgetreden met betrekking tot marterachtigen Wezel, Hermelijn en Bunzing (zie ook provinciale handreiking).

Voor het overige is er vooralsnog geen wijziging opgetreden ten opzichte van de oorspronkelijke landelijke vrijstellingen: de overige oorspronkelijk vrijgestelde zoogdieren en amfibieën zijn dan ook niet ontheffingsplichtig.

Voor in de Wnb opgenomen lijsten 'andere soorten' met betrekking tot een reeks vaatplanten en alle vissen, reptielen, dagvlinders, libellen en kevers geldt géén vrijstelling: deze soorten zijn dus, naast soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, eveneens alle ontheffingsplichtig.

Gedragscode

Er wordt voorts van uitgegaan dat, vergelijkbaar met de situatie onder de Ffw, ook daarna de regels met betrekking tot gedragscodes van toepassing blijven. Aandacht vergt daarbij dat de aanvankelijke nuancering tussen Tabel 2 en 3 in de Ffw ten behoeve van het onderscheid 'bestendig beheer' en 'ruimtelijke ontwikkeling' wat onder de Ffw een belangrijke basis voor de gedragscodes vormde, onder het regiem van de Wnb vervalt. Naar verwachting zullen in de komende periode de verschillende Gedragscodes nader worden afgestemd op de Wnb.

Ontheffingsplicht bij soortbescherming

Bij ontheffingsplichtige soorten is het voorts van belang in hoeverre de ecologische functionaliteit wordt aangetast:

- * Onder de condities dat er mitigerende maatregelen (kunnen) worden genomen waarmee kan worden gegarandeerd dat de ecologische functionaliteit *binnen* het werkgebied op geen énkél moment achteruitgaat, óók niet tijdelijk, is er géén ontheffing nodig (Ministerie van EZ 2016/ § 4.3).

Het achterwege blijven van effecten op de ecologische functionaliteit vergt afdoende onderbouwing, waarbij wordt aangegeven welke mitigerende maatregelen daarbij worden toegepast voor welke soorten.

- * Echter indien de bedoelde ecologische functionaliteit als gevolg van de ingreep níét met mitigatie kan worden gegarandeerd doch uitsluitend met compensatie, is voor de uitvoering daarvan eerst ontheffing vereist.

Voor soorten uit de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn dient bovendien te worden voldaan aan de specifiek in die richtlijnen opgenomen wettelijke belangen.

Bij een ontheffingsaanvraag wordt daartoe getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding: dit criterium is ook van toepassing voor ontheffingsplichtige 'andere soorten' uit de Wnb.

Gunstige staat van instandhouding als ontheffingsvoorwaarde

Een ontheffing kan uitsluitend worden verkregen wanneer de gunstige staat niet in het geding komt. De voorwaarden waaraan voldaan moet worden staan in de Habitatrichtlijn genoemd:

- * uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven, en . . .
- * het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd kleiner lijkt te zullen worden, en . . .
- * er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Wettelijke zorgplicht bij soortbescherming

Naast de specifieke regelgeving ten aanzien van juridisch zwaarder beschermde soorten bestaat de algemene zorgplicht bij eventuele verstoring of bedreiging van individuele planten of dieren. Dit omvat *alle* onbeschermde soorten (Wnb art. 3.10).

Indien door werkzaamheden individuele dieren of hun vaste verblijfplaatsen worden verstoord of bedreigd, wordt vereist dat de uitvoerder voldoende zorg in acht moet nemen om die verstoring of bedreiging te voorkomen.

Daartussen bestaat enige nuance:

- * Met betrekking tot juridisch zwaarder beschermde soorten dient absoluut te worden voorkómen dat individuen van betreffende soorten worden bedreigd (zie DR 2009).
- * Voor beschermde soorten die vallen onder de provinciale vrijstelling en onbeschermde soorten ligt dat iets minder strikt:
*'De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd'* (Ministerie van EZ 2016/ § 2.4).

Met betrekking tot de zorgplicht bestaat een ketenverantwoordelijkheid tussen initiatiefnemer en uitvoerder.

Gebiedsbescherming

Vergunning Natura 2000

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), te weten met betrekking tot Natura 2000-gebieden, wordt in de Wnb volgens een met de voormalige Nbw vergelijkbare wijze gecontinueerd in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming.

Werkzaamheden binnen een Natura 2000-gebied welke effecten kunnen hebben op 'aangewezen' soorten en de instandhouding van de natuurlijke habitats vergen aanvraag van een vergunning.

Ook voor gebieden 'buiten' een Natura 2000-gebied die een aanwijsbare ecologische functie voor de 'aangewezen soorten & habitattypen' uit dat Natura 2000-gebied hebben, kan onder sommige condities een vergunning vereist zijn ('externe werking', Wnb art. 2.7 & 2.8).

Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS)

Sinds 1 juli 2015 is met betrekking tot effecten op Natura 2000-gebieden vanuit de omgeving, bovendien de PAS in werking getreden. Hierin wordt voor Natura 2000-gebieden in de wijde omtrek een grenswaarde gesteld aan de te verwachten stikstofdepositie in dat Natura 2000-gebied door de uitvoering van het betreffende project ('ontwikkelingsruimte'). De grenswaarde wisselt per Natura 2000-gebied.

Als de grenswaarde bij uitvoering van een ruimtelijke ingreep zal worden overschreden, vergt dat een berekening van de overschrijding (AERIUS -berekening) en op basis daarvan, aanvraag van een vergunning. Onder deze grenswaarde geldt een vrijstelling van de vergunningplicht (zie Bij12 2017).

Vergunning Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS)

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen begrensde gebieden. Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de provinciale regelgeving. Hierbij is een 'nee-tenzij' beleid van toepassing, terwijl afhankelijk van de provinciale regelgeving daarop eveneens een 'externe werking' van toepassing kan zijn (geldt niet voor de provincie Noord-Holland).

Binnen het NNN moeten de wezenlijke kenmerken en waarden van het betreffende gebied als onderdeel van het natuurnetwerk in acht worden genomen. Aantasting daarvan in kwalitatieve of kwantitatieve zin vergt nadere toetsing aan het bevoegde gezag en kan mogelijk leiden tot een vereiste aanvraag van vergunning. Aantasting zal slechts voor vergunning in aanmerking komen indien daarvoor compensatie wordt geboden.

De actuele en potentiële waarden van het NNN zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de betreffende 'Provinciale Ruimtelijke Verordening'.

1.3 Onderzoeksplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen, aan overige literatuur en andere beschikbare onderzoeken. Die informatie is veelal niet compleet maar wel grotendeels indicierend.

Op basis hiervan en de algemene habitat van de locatie wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten.

Met betrekking tot 'uitsluitingen' in het kader van de regelgeving wordt in de rapportage aandacht geschonken aan *alle* mogelijke soortgroepen van (beschermde) organismen. Voor sommige soortgroepen is dat niet méér dan slechts het aangeven waarom daarvan *geén* beschermde soorten op de locatie worden verwacht, dan wel waarom sommige soorten *niet* worden bedreigd of verstoord.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Wnb en van provinciaal gebiedenbeleid (Natura 2000 en NNN). Daarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving in het geding kan zijn. Ook het PAS wordt globaal getoetst of er wellicht een Aerias-berekening noodzakelijk is omdat de voorgenomen ingreep mogelijk een verandering van de stikstofuitstoot met zich meebrengt.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied (zie § 3.2).

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke zwaarder beschermde soorten (Wnb) en eventuele 'aangewezen soorten' (Wnb/ Natura 2000) voor de gegeven situatie zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitge-

sloten, wat tevens geldt voor het al of niet van toepassing zijn van de 'externe werking' met betrekking tot 'aangewezen soorten' (Natura 2000 - Wnb § 3.2).

Tot zover betreft dit onderzoek een 'Quick Scan': bureaustudie met veldverkenning.

Werkstap 4, veldinventarisaties

Voor de zwaarder beschermde soorten (Wnb) welke níet op basis van verspreiding en/of habitat van bedreiging kunnen worden uitgesloten, moet eventueel alsnog een nader soortgericht veldonderzoek worden uitgevoerd (zie hoofdstuk 3).

Werkstap 5, eindconclusie en advies

De rapportage wordt afgerond met een puntsgewijze samenvatting van conclusies en consequenties, met een eventuele toetsing van consequenties, de haalbaarheid van het plan, het advies welke soorten nadere veldinventarisatie vergen dan wel in hoeverre natuurschade op voorhand met mitigatie kan worden voorkomen.

Leeswijzer

In de rapportage wordt de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoeks- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwing nodig is om informatieve kaders te schetsen, is dat in dit hoofdstuk beknopt aangegeven (zie blz.5 t/m 11). Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

- * In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.
- * In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, de literatuurstudie met daaruit voortkomende conclusies uitgevoerd.
- * In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Wnb/ Natura 2000, PAS en NNN) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning met beoordeling van de betreffende habitat beschreven, zo nodig aangevuld met de verslaglegging van een nader veldonderzoek.
- * In hoofdstuk 4 worden de voor de uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot mitigerende maatregelen. Voorts wordt advies gegeven met betrekking tot de gewenste nadere handelwijze.

De rapportage wordt beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

-----

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Onderzoekscontext

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan bronnen met reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens, met name NDFF, de 'Nederlandse Databank Flora & Fauna'. Het is gericht op eventueel terreingebruik door juridisch zwaarder beschermde soorten (zie 'soortbescherming' blz.7-9) en indien voor het project relevant, op 'aangewezen soorten' (zie gebiedsbescherming blz.9-10).

De gegevens waarop deze toetsing is gebaseerd, omvatten veelal een aanzienlijk groter gebied dan de onderzoekslocatie: naar aanleiding hiervan wordt in hoofdstuk 3 ingezoomd op de nader begrensde werklocatie. De gegevens uit de NDFF bieden een goede indicatie doch zijn niet geheel toegespitst op de werklocatie en vergen *tenminste* nog een aanvulling door een habitatbeoordeling op de locatie.

Op basis van het bronnenonderzoek en de habitatbeoordeling wordt vervolgens bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht en welke soorten in het kader van de Wnb aanvullende veldinventarisatie vergen om vast te stellen of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen moeten leiden tot aanvraag van ontheffing.

De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

Algemeen karakter werkgebied

Het werkgebied ligt op de Utrechtse Heuvelrug, binnen de bebouwde kom van Hilversum. Het omvat een bebouwingscomplex met omringend groengebied met een parkachtig karakter met intensief gemaaid gazons in een relatief droge (zand-)habitat (zie foto 1). De bebouwing is omringd door vrijstaande bomen. Er is géén open water in en rond het plangebied aanwezig.

Foto 1, parkachtig gebied met droog karakter

2.1 Vaatplanten

Beschikbare gegevens

Uit de databank (NDFF 2019, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied twee ontheffingsplichtige planten zijn geregistreerd, Glad biggenkruid en Korensla (zie ook Floron 2011) als zogeheten 'andere soorten' (zie blz.7 'beschermingsregiems').

Glad biggenkruid wordt aangetroffen op akkers (graanakkers en akkerranden), in zee-duinen (laag blijvend duingrasland), in bermen (open plekken en pas ingezaaide bermen) en in grasland (gazons). Het vergt een zonnige, warme en open standplaats (pioniervegetatie) op droge, voedselarme, met name stikstofarme, zwak zure, kalkarme grond (leemarm en lemig zand).

Korensla prefereert open, zonnige plaatsen op droge, stikstofarme, matig voedselrijke, kalkarme, zure zandgrond, nooit op veen of klei. Ze groeit op heiden, op zandstrandjes langs rivieren, in akkers (m.n. wintergraan) en moestuinen, in bermen en op braakliggende terreinen. In Nederland is ze beperkt tot akkers, maar soms treedt ze onbestendig op in bermen en op bouwterreinen.

Conclusie

Met de uitsluitend intensief gemaaide gazons zijn er voor beide soorten géén geschikte groeiplaatscondities aanwezig (zie algemeen karakter werkgebied): deze kunnen op voorhand worden uitgesloten.

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens

Uit de databank (NDFF 2019, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van de planlocatie 20 soorten zijn geregistreerd, waaronder 7 vleermuissoorten.

Grondgebonden zoogdieren

Van de grondgebonden soorten zijn Boommarter, Eekhoorn, Bunzing, Hermelijn en Ree als ontheffingsplichtig geregistreerd (zie ook Broekhuizen 2016), alle behorend tot de categorie 'andere soorten' waarop géén provinciale vrijstelling van toepassing is.

Boommarter en Eekhoorn vergen als leefomgeving een boshabitat. Voor hun verblijfplaatsen maken ze gebruik van bestaande boomnesten of boomholten, terwijl Boommarter ook wel gebruik maakt van hopen van konijnen of dassen of onderdak vindt onder dakpannen of op vlieringen van huizen (zie ook Broekhuizen 2016).

Bunzing is niet gebonden aan een bepaalde biotoop, al heeft hij een voorkeur voor de nabijheid van water. Kleinschalig landschap met overhoekjes, houtwallen, heggen, sloten, ruigte, bosranden, boerenerven en ruige tuinen vormen een goede habitat met ook veel prooidiersoorten (kleine zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen en ongewervelden).

De Bunzing maakt méér dan Hermelijn, ook gebruik van de dekking in dichte grotere houtopstanden. Hij heeft een verborgen levenswijze (schemer en nacht), verblijft in hopen doch ook in opslag van hout en andere materialen waar zich schuilruimte tussen bevindt. In een sterk stedelijke omgeving wordt de soort niet aangetroffen.

Hermelijn is weinig kieskeurig in zijn biotoopkeuze. Overal waar voldoende dekking is kan de soort worden verwacht, van landbouwgebieden en bossen tot in parken en tuinen,

mits er voldoende voedsel aanwezig is (vooral muisachtigen, vogels, Haas, Konijn en Woelrat). De soort heeft een verborgen levenswijze (schemer en nacht) en verblijft in holen. In een sterk stedelijke omgeving wordt de soort niet aangetroffen.

De Das vergt een afwisselend, kleinschalig landschap waar droge gronden met houtopstanden worden afgewisseld door akkergronden en vochtige weiden langs beken of riviertjes, waar de soort op het maaiveld en in de bodem zijn voedsel zoekt (kleine bewegende prooien en plantaardig voedsel). Ze verblijven overdag in een netwerk van veelal zelf gegraven ondergrondse tunnels (burcht), veelal gelegen tussen struiken en in heggen, houtwallen of bos(schages). Een stedelijke omgeving vormt echter geen leefgebied.

Ree kan zowel in open agrarisch gebied als bos worden aangetroffen. Een stedelijke omgeving vormt echter geen leefgebied.

Daarnaast is een reeks 'andere soorten' geregistreerd waarop een provinciale vrijstelling van toepassing is. Het betreft de muizensoorten Bosmuis, Huisspitsmuis en Veldmuis en voorts Egel, Vos, Haas en Konijn. Indien deze vrijgestelde soorten worden verstoord vergt dat toepassing van de wettelijke zorgplicht (zie blz.8).

Vleermuizen

Vleermuisgebruik kan bestaan uit vaste verblijfplaatsen in bomen, gebouwen of andere gebouwde constructies (kraam-, zomer-, paar- of winterverblijven).

Door sommige soorten worden tevens lineaire structuren (zoals houtsingels, boomrijen, bosranden, watergangen, dijken of combinaties daarvan) gebruikt als geleiding/ sonar-oriëntatie voor vaste vliegroutes (met name van dwergvleermuizen, Laatvlieger en Watervleermuis, zie Limpens 1997).

Van belang daarbij is dat de meeste vleermuissoorten steeds een 'netwerk' van vaste verblijfplaatsen gebruiken waartussen wordt gewisseld, waarbij het gehele netwerk strikt beschermd is (zie bijvoorbeeld ook Kennisdocumenten, BIJ12 2017).

Er zijn in deze omgeving 7 soorten vleermuizen geregistreerd: Baardvleermuis, Rosse vleermuis, Gewone- en Ruige dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Laatvlieger en Watervleermuis.

De soorten beschikken ieder over eigen soorten verblijven (zie ook Limpens 1997):

- * Rosse vleermuis zoekt zijn verblijfplaats uitsluitend in (oudere) bomen ,
- * Watervleermuis voorál in (oudere) bomen,
- * Laatvlieger uitsluitend in bebouwing,
- * dwergvleermuizen & Gewone baardvleermuis kunnen zowel in gebouwen als in bomen worden aangetroffen (zoals in spouwruimten, onder dakpannen, achter betimmeringen, in doorvoeren van leidingen e.d.). Deze soorten kunnen alle gebruik maken van zeer smalle spleten,
- * Gewone grootoorvleermuis kan ook in bomen en gebouwen worden aangetroffen: voorál in grotere ruimten in gebouwen (zolders, kelders) met een 'open' toegang, en in boomholten, -spleten en (vogel- en vleermuis-)kasten,

Alle vleermuissoorten zijn vermeld in de Habitatrichtlijn Bijlage IV (zie § 3.1 Wnb) en zijn daarmee op voorhand ontheffingsplichtig.

Conclusie zoogdieren

* Grondgebonden soorten:

De locatie vergt controle op eventuele gebruiksmogelijkheden voor Boommarter, Eekhoorn en Bunzing als ontheffingsplichtige soorten. Deze vergen zo nodig nader veldonderzoek en indien aangetroffen, aanvraag van ontheffing.

Hermelijn, Das en Ree kunnen op basis van de stedelijke leefomgeving op voorhand worden uitgesloten.

Bij uitvoering is tevens aandacht vereist voor mogelijk aanwezige 'andere soorten' waarop de wettelijke zorgplicht van toepassing is.

* Vleermuizen:

Deze vereisen nadere controle op gebruiksmogelijkheden in te slopen gebouwen en eventueel te kappen bomen (habitatbeoordeling). Deze behoeven zo nodig nader veldonderzoek naar verblijfplaatsen en/ of vaste vliegroutes, en indien aangetroffen aanvraag van ontheffing.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens

Uit de databank (NDFF 2019, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied diverse vogels met een jaarrond beschermd nest zijn geregistreerd.

Jaarrond beschermde nesten

De bij het NDFF geregistreerde soorten met een jaarrond beschermd nest betreffen onder meer ook soorten die hoog in bomen nestelen, te weten Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Slechtvalk en Sperwer. Deze soorten gebruiken ook nesten van bijvoorbeeld Zwarte kraai, of zelfs van Ekster, maar ook van elkaar.

Daarnaast zijn ook Huismus en Gierzwaluw geregistreerd. Deze soorten gebruiken voornamelijk pannendaken.

Mogelijk zijn ook vogelsoorten uit categorie 5 aan de orde, zoals bijvoorbeeld spechten, Bosuil e.d.: deze vergen eventueel nadere beschouwing in verband met mogelijke ontheffingsplicht, afhankelijk van de situatie.

Overige broedvogels

Veelal zijn er in elk soort terrein ook andere broedende vogels te verwachten, waaronder nesten in struwelen en in te kappen bomen (zie ook Sovon 2018).

Broedende vogels mogen onder géén enkele conditie worden verstoord (zie DR 2009). Onder die voorwaarde is echter voor de meeste broedvogelsoorten géén aanvullende veldinventarisatie vereist: dit is uitsluitend nodig op het moment dat werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Conclusie broedvogels

* Jaarrond beschermde nesten: het werkterrein vergt nadere controle op mogelijk aanwezige (condities voor) jaarrond beschermde nesten in bomen of op/ aan gebouwen en behoeft zo nodig nadere inventarisatie van het gebruik en aanvraag van ontheffing.

* Broedende vogels: met betrekking tot (overige) broedende vogels dienen werkzaamheden die verstorend kunnen zijn, in beginsel *buiten* het broedseizoen plaats te vinden.

2.4 Amfibieën en reptielen

Beschikbare gegevens

Uit de databank (NDFF 2019, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied 10 beschermde soorten zijn geregistreerd (zie ook Creemers 2009; NDFF 2015).

Amfibieën

De registratie betreft onder meer 2 ontheffingsplichtige soorten amfibieën waaronder 1 van de Habitatrichtlijn (Kamsalamander) en één vrijgestelde 'andere soort' (Alpenwatersalamander).

Alle genoemde soorten vergen voor hun leefomgeving onder meer de beschikbaarheid van geschikt open water. Overwintering gebeurt door de meeste soorten nabij de voortplantingshabitat.

Kamsalamander komt voor in een verscheidenheid aan typen wateren. Op de zandgronden en in beekdalen leeft de soort in poelen, vijvers, matig voedselrijke (mesotrofe) vennen en in leemputten. In het rivierengebied komt de soort voor in zelden overstromende (laagdynamische) strangen, kleiputten en kolken, bij voorkeur (roof-)visvrije waterelementen. De soort heeft tevens voorkeur voor een bosachtige omgeving.

Alpenwatersalamander vereist habitatcondities met open water in de directe omgeving van bos. De soort heeft een actieradius van zo'n 400 meter, doch voor verspreiding naar nieuwe wateren is wel een iets kortere afstand tot reeds gekoloniseerd water, vereist. Evenals de meeste soorten amfibieën heeft ook deze soort vanwege de voortplanting een voorkeur voor (roof-)visvrij water.

Daarnaast zijn 5 'andere soorten' geregistreerd waarop een provinciale vrijstelling van toepassing is (Bruine kikker, Gewone pad, Kleine watersalamander, Bastaardkikker en Meerkikker). Ook deze vergen voor hun leefomgeving onder meer de beschikbaarheid van geschikt open water en voorts een zonnige situatie. Met name de eerstgenoemde drie soorten gebruiken ook een deel van het jaar een landhabitat waarbij ze onder meer schuilplaatsen zoeken in takkenhopen of bestaande holletjes van andere dieren. Indien deze vrijgestelde soorten worden verstoord vergt dat toepassing van de wettelijke zorgplicht (zie blz.8).

Reptielen

Binnen een straal van 1 km van het werkgebied zijn Hazelworm, Levendbarende hagedis en Ringslang geregistreerd, alle drie 'andere soorten' waarop géén provinciale vrijstelling van toepassing is.

Hazelworm vindt zijn leefomgeving in bossen, heideterreinen en parklandschappen in welke omgeving ze ook in tuinen kunnen worden aangetroffen. Stedelijk gebied wordt echter gemeden. De soort vergt een enigszins vochtige habitat en dichte vegetatie en verschuilt zich overdag onder vegetatie, stenen, takkenhopen of in hopen.

Levendbarende hagedis vindt zijn leefomgeving in een enigszins vochtige habitat en vooral langs zonnig georiënteerde struweelranden, zoals langs bos en langs infrastructuur.

Ringslang is gebonden aan een water- en amfibierijke habitat met tevens droge en vorstvrije mogelijkheden voor winterverblijf. Deze gecombineerde condities zijn vooral te vinden op de overgangen van zandgrond naar veen- en kleigronden.

Conclusie amfibieën en reptielen

- * Gezien het ontbreken van open water in de omgeving kunnen Kamsalamander en Alpenwatersalamander op basis van habitat worden uitgesloten.
- * Hazelworm en Ringslang kunnen op basis van de habitat (stedelijk gebied resp. ontbreken van open water) worden uitgesloten.
- * De werklocatie vergt controle op eventuele habitatcondities voor levendbarende hagedis.

2.5 Vissen

Beschikbare gegevens

Uit de databank (NDFF 2019, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied géén ontheffingsplichtige vissen zijn geregistreerd (zie ook NDFF 2015).

Conclusie vissen

Ontheffingsplichtige vissen kunnen op basis van verspreiding op voorhand worden uitgesloten.

2.6 Ongewervelde soorten

Bij ongewervelde soorten moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en andere ongewervelde soorten zoals mieren, kevers, weekdieren e.d. Onder deze groepen vallen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaar beschermd zijn soorten uit de groepen libellen, dagvlinders en 'overige ongewervelde soorten' (waaronder ook waterorganismen).

Beschikbare gegevens

Uit de databank (NDFF 2019, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied twee ontheffingsplichtige soorten zijn geregistreerd: Gevlekte witsnuitlibel van de Habitatrichtlijn en Grote vos als 'andere soort' welke ontheffingsplichtig is (zie ook Bos 2006, Dijkstra 2002, Boesveld 2011 en Gmelig Meyling 2008).

Gevlekte witsnuitlibel komt voor in moeras- en plassen gebieden waar verspreid rijk begroeide delen in aanwezig zijn. Essentieel als voortplantingsbiotoop zijn matig voedselrijke gevarieerde verlandingsvegetaties in beschut, ondiep en helder water met een goede waterkwaliteit.

Grote vos vergt vochtige, open bossen en bosranden met warme, zonnige doch beschutte plaatsen. Eitjes en larven zitten in de bovenste takken van vrijstaande bomen van meestal iep, maar ook wel Wilg, Pruim of Zoete kers.

Conclusie ongewervelden

Beide ontheffingsplichtige soorten kunnen vanwege het ontbreken van de vereiste habitat, op voorhand worden uitgesloten.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Volgens de databank van NDFF en verspreidingsgegevens blijkt dat in het werkgebied naast vrijgestelde 'andere soorten', meerdere ontheffingsplichtige soorten verwacht kunnen worden waarvan reeds enkele op basis van het algemeen karakter van het werkgebied (blz.12), op voorhand kunnen worden uitgesloten.

De volgende resterende soorten vergen alsnog nadere controle van de habitat om te beoordelen of er een geschikte habitat voor is, in welk geval nader onderzoek (en mogelijk aanvraag van ontheffing) nodig is:

- Boommarter, Eekhoorn en Bunzing;
- vleermuisgebruik en jaarrond beschermde nesten in te slopen gebouwen en te kappen bomen;
- Levendbarende hagedis.

Voorts zijn er broedgevallen te verwachten van zangvogels, welke tijdens het broeden moeten worden ontzien.

Ook zijn er vrijgestelde kleine zoogdieren te verwachten, welke bij de uitvoering aandacht en toepassing van de wettelijke zorgplicht vergen (zie blz.8).

Andere ontheffingsplichtige soorten kunnen op basis van verspreiding en/of habitat, op voorhand worden uitgesloten.

-----

3 LOCATIEONDERZOEK

3.1 Toetsing vigerende regelgeving gebiedsbescherming

Natura 2000 en NNN:

De werklocatie ligt in stedelijk gebied op de Utrechtse Heuvelrug. Het dichtst bijzijnde Natura 2000-gebied (Oostelijke vechtplassen) ligt op ca. 4,5 km afstand. Gezien de aangewezen habitattypen en soorten in dat gebied is in het werkgebied geen regelgeving m.b.t. 'externe werking Natura 2000' in het geding.

PAS:

Voorts betreft de ingreep een zeer geringe wijziging van het gebiedsgebruik. Daarbij is met betrekking tot het PAS geen wezenlijke toename van de verkeersdruk of van het gebouwde volume te verwachten en daarmee ook geen overschrijding van de grenswaarde voor stikstofuitstoot (zie ook blz.9).

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Gelegen binnen de bebouwde kom is op de werklocatie ook geen regelgeving m.b.t. NNN van toepassing.

3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen

Een veldverkenning heeft plaatsgevonden op 20 maart 2019, inclusief een zorgvuldige inspectie van bomen en gebouwen op gebruik door flora en fauna.

Terreinkenmerken

Het werkgebied omvat een bebouwingscomplex met omringend groengebied met een parkachtig karakter. De te slopen bebouwing heeft maximaal 3 bouwlagen met uitsluitend platte daken. Het is omringd door geschoren gazons met verharding, enkele kleine plantvakken en enkele vrijstaande bomen.

Figuur 5, kenmerken werkgebied (rood kader)

Overige habitatkenmerken:

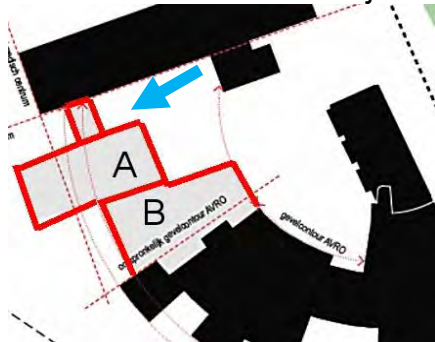
- * Er is géén open water in en rond het plangebied aanwezig.
- * Alle bomen rond het gebouw zijn geïnspecteerd op jaarrond beschermde nesten, die echter niet aanwezig zijn, evenmin als holten voor eekhoorn of Boommarter.
- * Eén Linde aan de achter- (oost-)zijde van gebouw B beschikt over holtes die bruikbaar zijn voor vleermuizen (foto 5).
- * Het gebouw biedt geen potenties voor nestelende vogels: het dak is 'te laag' voor Slechtvalk.
- * Het omringende terrein biedt geen condities voor verblijf van Bunzing of Levend-barende hagedis.

Bebouwing:

Gebouw A is laagbouw en heeft boeiboorden die geen toegang geven tot erachter gelegen ruimtes (foto 2).

Open stootvoegen die toegang verlenen tot de spouwruimte zijn hier alleen zeer laag boven het maaiveld aanwezig, zodanig laag dat ze voor vleermuizen niet bruikbaar zijn. Immers, vleermuizen hebben een 'valhoogte' nodig van ca. 3 meter om uit te kunnen vliegen.

Positie foto 2 vanaf achterzijde

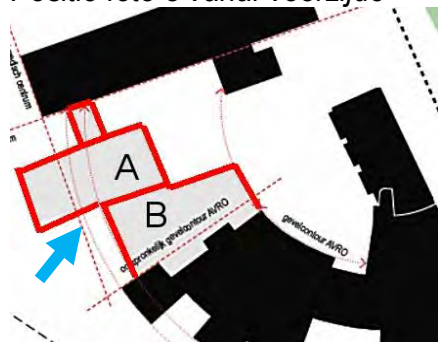

Foto 2, gebouw A vanaf de achterzijde

Vanaf de voorzijde (foto 3) is het maaiveld langs gebouw A lager gelegen. Hier zijn meerdere ronde openingen naar de spouw aanwezig (zie pijl in foto 3) welke toegang kunnen verlenen voor vleermuizen. In de aansluiting op het hogere deel van gebouw B (foto 4) zijn enkele spleten aanwezig die mogelijk geschikt zijn voor vleermuisgebruik.

Positie foto 3 vanaf voorzijde

Foto 3, lager gelegen maaiveld langs gevel en open gaten naar spouw

Foto 4

Gebouw B is drie lagen hoog. De bakstenen muur en ramen zijn geheel zonder ventilatie uitgevoerd. Ook de dakrand is overal potdicht. Het gebouw sluit naadloos aan op het zuidelijker gelegen (te handhaven) gebouwdeel. Hier zijn nergens potenties voor vleermuisgebruik aanwezig, behalve in de nabij staande Linde (foto 5).

Foto 5, Linde met holten

Conclusies met betrekking tot vleermuisgebruik

Vleermuisgebruik voor verblijfplaatsen is uitsluitend mogelijk in:

- zuidgevel gebouw A (foto 3);
- aansluiting gebouw A op gebouw B (foto 4);
- in de Linde bij de oostzijde van gebouw B (foto 5);
- er worden met de werkzaamheden geen structuren bedreigd die in gebruik kunnen zijn als vliegroute.

3.3 Noodzaak tot- en aanpak van nader veldonderzoek

Uitgangspunten

Veldinventarisaties vinden plaats volgens de richtlijnen die daartoe door het bevoegde gezag worden aangegeven, zoals voor vleermuisonderzoek in het 'Vleermuisprotocol' van het GAN (2017).

Dit onderzoek is gebonden aan strikte perioden en overige criteria. Daarom is in de planning van achtereenvolgende ingrepen een tijdige inventarisatie nodig. Immers, uitvoering van werkzaamheden is pas toegestaan nadat onderzoek heeft plaatsgevonden en, zo nodig, ontheffing is verkregen.

Vleermuisonderzoek gebouw A

Het onderzoek dient vooraf te gaan aan de sloop van bebouwing. Het betreft met name onderzoek naar gebruik van de spouw als verblijfplaats door dwergvleermuizen, wat gebruik als kraamverblijf, als zomerverblijf of als paarverblijf kan inhouden.

- 1) Onderzoek naar gebruik als kraam- en zomerverblijf vergt voor dwergvleermuizen twee nachtonderzoeken in de periode tussen half mei en half juli met tenminste 30 dagen tussentijd.
- 2) Onderzoek naar gebruik als paarverblijf vergt twee nachtbezoeken in de periode vanaf half oktober tot eind september, met tenminste 20 dagen tussentijd.
- 3) Onderzoek naar gebruik als winterverblijf (gebruik als zwermlocatie) vergt twee nachtbezoeken tussen 1 augustus en 10 september met tenminste 10 dagen tussentijd (combinatie met 2).

Consequenties voor de planning

Het nachtonderzoek vergt voor dwergvleermuizen 4 nachtbezoeken in de periode tussen half mei en eind september, alle onder nader voorgeschreven voorwaarden.

Indien ontheffing moet worden aangevraagd kan dat pas ná het volledige onderzoek, waarbij de ontheffingsprocedure een tijdsbestek van 5 maanden nodig heeft.

In de ontheffing worden voorts voorwaarden gesteld aan maatregelen, waarvan de uitvoeringsperiode zeer beperkt is en strikt is vastgelegd: al met al vergen onderzoek, aanvraag van ontheffing en uitvoering van maatregelen ca. 1 tot 1,5 jaar vanaf de start van het onderzoek.

Eventuele maatregelen

Deze bestaan uit 'overbrugging', 'onbruikbaar maken' en 'duurzame compensatie'.

a) Overbrugging paarverblijven:

Zomerverblijven kunnen deels ook in gebruik zijn als paarverblijf. De compensatie-eisen voor paarverblijven zijn daarin leidend.

Normaliter dienen er uiterlijk vanaf half februari binnen een straal van ca. 200 meter meerdere overbruggende paarverblijven te worden aangebracht (op te hangen kasten), waarna de versturende werkzaamheden (sloop, afdichten enz.) in datzelfde jaar pas vanaf ongeveer november mogen plaatsvinden. Dit vanwege de vereiste gewenningsperiode van minimaal 6 maanden voorafgaand aan het begin van het paarseizoen (zie ook punt 'onbruikbaar maken' hierna).

b) Onbruikbaar maken:

Kort voorafgaand aan de versturende werkzaamheden dienen de verblijfplaatsen ongeschikt te worden gemaakt. Dit dient plaats te vinden buiten de kwetsbare periode doch nog wel in het actieve seizoen: 'dus' in de maand april of de maand oktober.

De beste manier van ongeschikt maken onder de aanwezige condities is om de in gebruik zijnde openingen af te sluiten met tubes ('exclusion flaps') waardoor de dieren wel naar buiten kunnen maar er niet meer 'in', zodat ze worden gedwongen naar een andere verblijfplaats te verhuizen.

c) Duurzaam vervangende verblijfsruimte ter compensatie:

Tenslotte dienen er ter compensatie, meerdere nieuwe duurzaam-compenserende verblijfsruimten te worden aangeboden/ gerealiseerd met tenminste eenzelfde ecologische functionaliteit als het oorspronkelijke verblijf. In hoeverre duurzame realisatie binnen het project tot de mogelijkheden behoort, blijkt nog zeer lastig. Wanneer deze laatste voorzieningen gereed zijn dient met de overbruggingskasten, een hernieuwde overbruggingstijd van één seizoen te worden gehandhaafd, waarna deze in samenhang met verjagingsmaatregelen, door een vleermuisdeskundige kunnen worden verwijderd.

-----

4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES

In samenhang tussen literatuuronderzoek, veldverkenning, habitatbeoordeling en inspectie van gebouwen en bomen, kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1) **Vigerende regelgeving gebiedsbescherming**

- * Op de werklocatie is géén regelgeving met betrekking tot Natura 2000 van toepassing (zie § 3.1).
- * Met betrekking tot PAS omvat de ingreep een zeer geringe wijziging van het gebiedsgebruik, waarmee geen significante overschrijding plaats zal vinden van de grenswaarde voor stikstofuitstoot (zie ook § 3.1).

2) **Broedvogels**

- * Er zijn géén (potentieel) jaarrond beschermde nesten of potenties tot vestiging daarvan, aangetroffen (zie blz.20).
- * Wellicht kan tijdens het broedseizoen (1 maart tot eind augustus) een enkele broedende vogel aan of in de nabijheid van het te slopen gebouwdeel worden verwacht: deze mogen tijdens het broeden niet worden verstoord.

3) **Vleermuisgebruik, nader veldonderzoek en planning**

- * Verblijfplaatsen zijn uitsluitend mogelijk in de (zie § 3.3):
  - zuidgevel van gebouw A (foto 3);
  - aansluiting van gebouw A op gebouw B (foto 4);
  - Linde bij de oostzijde van gebouw B (foto 5).
 Dit vergt nader veldonderzoek (zie 'consequenties voor de planning' blz.23).
- * Er worden met de werkzaamheden geen structuren bedreigd die in gebruik kunnen zijn als vliegroute.

4) **Overige zwaarder beschermde soorten**

Er zijn géén andere zwaarder beschermde soorten aangetroffen of te verwachten (zie blz.20).

5) **Zorgplicht niet-ontheffingsplichtige soorten**

Tijdens de werkzaamheden kan wellicht een enkel vrijgesteld klein zoogdier worden aangetroffen. Hierop is de wettelijke zorgplicht van toepassing (zie blz.9), evenals op fauna welke niet is beschermd. Deze dieren dienen te worden opgepakt en voorzichtig buiten de gevarenzone weer te worden weggezet.

6) **Wettelijk belang en haalbaarheid van het voornemen**

Een ontheffing wordt uitsluitend verleend als voldaan is aan elk van de volgende cumulatieve voorwaarden (Ministerie van EZ 2016):

- a) er is geen andere bevredigende oplossing;
- b) er is sprake van een in de wet genoemd belang;
- c) er vindt geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort plaats.

Van de verschillende wettelijke belangen in het kader van soorten van de Habitatrichtlijn (vleermuizen), is in de onderhavige situatie slechts het belang '*andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*', zoals vastgelegd in bijvoorbeeld een Structuurplan, van toepassing.

Wanneer een dergelijk belang kan worden onderbouwd is de verwachting dat met de gebruikelijke ontheffende maatregelen een ontheffingsbesluit kan worden verkregen welke géén belemmeringen geven in het kader van de ruimtelijke ordening. Echter, één en ander vergt zorgvuldige toetsing aan de onderbouwing van de planvoornemens.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Bij12 (2017). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis e.a., versie 1.0
- Bij12 (2017). Automatische bijstelling grenswaarde PAS,
<https://www.bij12.nl/assets/Status-Grenswaarde-1-september-2017-v2.pdf>
- Boesveld, A (2011), A. Gmelyig Meyling & R. de Bruyne, De Levende Natuur jg 112 nr. 3: Natuurbeheer, bescherming en biotoopeisen van drie bijzondere Nederlandse slakken.
- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ Sim (2016), Kamiel Spoelstra, Johan B.M. Thissen, Kees J. Canters en Jan C. Buys (redactie): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Uitgever Naturalis Biodiversity Center en EIS-Nederland, Leiden.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, EIS-Nederland, Leiden.
- Dijkstra/ Klaas-Douwe B. (2002), Vincent J.Kalkman, Robert Ketelaar, Michiel J.T. van der Weide: De Nederlandse Libellen (Nederlandse Fauna 4). KNNV Uitgeverij.
- DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EZ).
- Floron 2011. Nieuwe atlas van de Nederlandse Flora. Stichting Floron/ KNNV Zeist.
- GAN 2017: Het protocol voor vleermuisinventarisaties. Gegevensautoriteit Natuur, Zoordiervereniging VZZ en Netwerk Groene Bureau's, 2012. Na evaluatie aangepast voor 2017.
- Gmelyig Meyling, A.W. & A. Boesveld (2008). Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Mollusken van de Europese habitatrichtlijn. resultaten van het inventarisatiejaar 2007/ Platte schijfhoorn *Anisus vorticulus*. Stichting Anemoon, Bennebroek, 30 juni 2008.
- Limpens/ H.J.G.A. (1997), K. Mostert en W. Bongers: Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Ministerie van EZ (2016). Soortbescherming bij ruimtelijke ingrepen, versie 1.3 december 2016.
- NDFF (2019). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, 2019.

NDFF (2015). Online verspreidingsatlas amfibieën, i.s.m. onder meer RAVON, 20 november 2015, <http://verspreidingsatlas.nl>.

REG 1979, Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn, EEG 79/409, laatstelijk gewijzigd in 2006).

REG 1992/1997, Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke Habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn, EEG 92/43, laatstelijk gewijzigd in 1997).

Sovon 2018. Vogelatlas van Nederland, redactie Fred Hustings & Kees Koffijberg. Kosmos uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

aangewezen soorten Natura 2000

soorten planten en/of dieren welke in een ministerieel besluit ten aanzien van een Natura 2000-gebied zijn aangewezen als specifiek met betrekking tot dat gebied te beschermen;

andere soorten (Wnb)

eveneens beschermde soorten, niet behorend tot de soorten van Habitatrichtlijn of Vogelrichtlijn (Bijlage bij de Wet Natuurbescherming);

ecologische functionaliteit (Ffw/ Wnb)

het totaal van alle relevante gebruiksaspecten van een diersoort als onderdeel van hun levenswijze (verblijfplaatsen, vaste verplaatsingsroutes, foerageren, voortplantingsfuncties e.d.);

E.I.S. Stichting European Invertebrate Survey - Nederland;

externe werking Natura 2000

de geboden m.b.t. Natura 2000 zijn ook van kracht voor aangewezen fauna-soorten buiten een als zodanig aangewezen gebied wanneer zij daar ook significant gebruik maken voor functies zoals foerage, dagverblijf of hoogwatervlucht-plaatsen (bijv. vogels) of voor overwintering (bijv. vleermuizen);

Ffw Flora- en faunawet, voormalige natuurwetgeving (is vervangen door de Wnb);
fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

foerageren

naar voedsel zoeken, voedsel verzamelen;

GAN Gegevensautoriteit Natuur, onafhankelijke overheidsinstantie met de verantwoordelijkheid voor het verzamelen van natuurgegevens, ingesteld door het Ministerie van LNV (thans EL&I);

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

kraamverblijf (vleermuizen)

een vaste holte of spleet (in boom of gebouw) waar vleermuizen worden geboren en gekraamd totdat ze vliegvlug zijn;

mitigeren/ mitigerende maatregelen

het zodanig aanpassen van een (plan voor een) ingreep of uitvoeringswijze (met eventuele specifieke maatregelen of voorwaarden) dat de negatieve effecten op de natuur ('natuurschade') tot een minimum worden beperkt of worden voorkomen;

natuurschade

de schade welke door werkzaamheden aan ter plaatse voorkomende (individen van) beschermde soorten planten en dieren en vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen daarvan, wordt toegebracht door bedreiging, verwonding, beschadiging of aantasting van de leefomgeving of specifieke biotoopomstandigheden;

NDFF

Nationale Databank Flora en Fauna;

NNN Natuurnetwerk Nederland;

Omgevingsdienst

regionale uitvoeringsdienst in opdracht van gemeenten en provincies, voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van natuur en milieu;

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

onthefing (Wnb)

een in het kader van de soortbescherming aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in de betreffende wet wordt geregeld;

paarverblijf

een vaste holte of spleet (in boom of gebouw) waar met name ruige dwergvleermuizen hun vrouwtjes naartoe lokken om er te paren;

PAS Programmatische Aanpak Stikstof;

populatie

groep individuen van één soort die, levende in een bepaald gebied, een voortplantingseenheid vormen;

populatiedynamiek

veranderingen in de populatie-omvang;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

RvON

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (voorheen Dienst Regelingen);

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

‘ter zake kundige’ (Ffw/ Wnb)

een persoon die:

- * op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt ecologie, en/of
- * als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, en/of
- * zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van soortbescherming en is aangesloten bij de daarvoor bestaande organisaties/ PGO's zoals RAVON, VZZ, SOVON, FLORON enz. (bron: Ministerie van LNV/ EZ);

vaste verblijfplaatsen (Ffw/ Wnb)

zomer-, winter- of paarverblijfplaatsen, vaste migratie- en vliegroutes en cruciale foerageerplekken van vleermuizen; vaste voortplantingslocaties van amfibieën; vaste verblijfplaatsen van Kleine modderkruiper, e.d.; schuil- en broedplaatsen van vogels welke jaarlijks opnieuw als zodanig worden gebruikt;

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn; volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

vrijstelling, provinciale (Wnb)

een in het kader van Wnb geregelde provinciale toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats, geregeld voor categorieën zoals aangegeven in de Bijlage bij Wnb Onderdelen A & B;

wettelijk belang (Wnb)

in de natuurwetgeving zijn een aantal verschillende belangen opgenomen op basis waarvan het beschermingsregime met betrekking tot soorten van de Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn, mede wordt genuanceerd;

winterverblijf

een vaste holte waar een faunasoort vorstvrij kan overwinteren;

Wnb Wet Natuurbescherming welke vanaf 1 januari 2017 de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

zorgplicht

de in de wet vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005);

zwermen (vleermuizen)

gedrag dat veel vleermuissoorten vertonen voordat zij hun verblijfplaats binnenvliegen, en dat zich kenmerkt door herhaaldelijk naderen (aanvliegen) van de toegang van de verblijfplaats zonder deze definitief te betreden;

zwermlocatie (vleermuizen)

locatie waar vleermuizen in herfst of voorjaar zwermen, vaak bij of in winterverblijfplaatsen.
